

Utolsó estém Magyarországon

Ötnapos budapesti látogatásom utolsó pillanataira hagytam a két leghíresebb látványosságot: a magyar országgyűlés épületét, amelynek fenséges szépsége mellett még a londoni parlament is eltörpül; illetve a csodálatos Szent István Bazilikát, amely nyugodtan versenybe szállhatna a római Szent Péter Bazilikával. Erre a két ámulatraméltó épületre tekintve nehéz elhinni, hogy egy olyan kis országban vagyunk, amelynek Pekingénél kisebb a lakossága.

KÉP

(A képen a magyar parlament épülete - a szerkesztő megjegyzése)

Ami igazán megdöbbenett, az a két építészeti remekmű között fellelhető felfedezés.

A Parlament és a Bazilika között van az a Szabadság tér, amelynek az északi végén, nem messze egymástól két összeférhetetlennek tűnő szobor található. Az egyik a szovjet hősi emlékmű, annak emlékére, hogy a Vörös Hadsereg visszafoglalta Budapestet a náciktól. A 1989-es rendszerváltás után sokan az emlékmű eltávolítását szorgalmazták, de nem tudni, miért, ez végül nem történt meg: bár eltávolították Sztálin és Lenin szobraikat, és sok más, a kommunista múltat szimbolizáló emlékművet, ez az egy megmaradt. Ugyancsak a Szabadság tér ezen az oldalán található a volt amerikai elnök, Ronald Reagan szobra, aki a "héja" típusú politikusok közé tartozott és közismerten szovjetellenes és antikommunista volt.

A tér másik végén egy furcsa alakú emlékmű áll: egy vad sas fenyegetően közeledik a karmaival egy gömböt a kezében tartó angyalhoz. Ami igazán szembeötlő, az nem a szobor, hanem a szobor előtti utat elborító transzparensok, papírok, könyvek, apró kövek, régi fotók, régi bőröndök, cipők és egyéb személyes tárgyak. Ezekről nem messze egy üzenetekkel tele faállvány áll, a legtetjén angolul olvasható: "Orbán úr, bontsa le az emlékművét!"

Egy középkorú férfi figyelmesen fényképezte a feliratokat. Amikor befejezte, beszédbe elegyedtem vele. Kiderült, hogy helyi lakos, de jól beszél angolul. Megkérdeztem tőle, mit jelentenek ezek az üzenetek. Elmondása szerint ezek tiltakozások Magyarország jelenlegi kormányának populista politikája ellen. Az emlékmű Magyarország miniszterelnöke, Orbán Viktor parancsára épült fel, titokban, az éj leple alatt. A sas jelképezi a náci Németországot, az angyal pedig az "ártatlan" Magyarországot a második világháborúban. A tiltakozók azonban úgy vélik, hogy ez második világháború történelmének hamis ábrázolása, hiszen a magyar kormány a német megszállás előtt sem volt "ártatlan": nemcsak a nácik szövetségese volt, hanem aktívan üldözte az ország saját zsidó lakosságát. 1944-ben pedig a német csapatok megszállták Magyarországot, és az általuk támogatott bábkormány közreműködésével többszázezer magyar zsidót öltek meg.

Azt is elmondta, hogy bár az emlékműre rá van vésve, hogy "a német megszállás áldozatainak emlékére," a tiltakozók úgy vélik, hogy valójában magának a német megszállásnak állít emléket, és egyben az akkori kormány háborús bűnösségét tagadja. Az igazi emlékmű, mondta, az utat

elborító régi tárgyak, mert azok a náci Németország és magyar szövetségeseik által lemészárolt zsidók, cigányok hozzátartozói által elhelyezett relikviák, melyeknek mindegyike éles ellentétben áll a csúf emlékművel.

A szabadság tere, három különös emlékmű.

A revizionizmus egykori “barlangja”

Kiskorom óta mindig is arról álmodoztam, hogy egyszer meglátogatom Magyarországot. Elsősorban azért, mert Kínához hasonlóan kommunista ország volt, de azért is, mert valamilyen nagyon más volt, mint Kína: egy olyan “problémás” ország, ami állandóan a szabadságért és a függetlenségéért küzdött.

Emlékszem, általános iskolás koromban, a kulturális forradalom alatt a szovjet blokk összes államát revizionistának nevezték, de Magyarországot különösen, amely a “revizionisták revizionistája” volt. 1956-ban az országban “ellenforradalom” ment végbe, amely majdnem azzal végződött, hogy az ország teljesen átpartol a kapitalistákhoz! 1976-ban, amikor befejeztem a középiskolát, Pekingben a Tienanmen téren a magyarhoz hasonló “ellenforradalmi kísérlet” következett be. A kínai hatóságok Deng Xiaopinget látták az eset mögött, és rögtön párhuzamba vonták Nagy Imrével (el is nevezték “Deng Nagy”-nak) – valóban van némi hasonlóság az “ellenforradalmi” szerepvállalásával elhíresült magyar miniszterelnök és Deng között. Akkoriban titokban arra gondoltam, ha majd egyszer szabadon utazhatunk, legelőször Magyarországra mennék: szeretném megnézni Nagy Imre hazáját, a “revizionizmus barlangját.”

A kulturális forradalom után, Magyarország mint a szocialista tábor liberalizációs reformok úttörője került a kínai értelmiség figyelmébe. Véletlenek folytán, amikor már szabadon utazhattam, sok országba jutottam el, köztük sok kelet-európai országba is, azonban Magyarországra egyszer sem.

Amihez végül a látogatásomhoz Kornai János magyar közgazdász június 10-én a FT Chinese-en megjelent, *U-kanyar Magyarországon* című írása adta meg a végső lökést, amely így kezdődött: “Magyarország kis, nyersanyagban szegény ország, lakosságának száma mindössze 10 millió. Területén nem dúl polgárháború, népfelkelés, terrorizmus; nem keveredett bele háborúkba, nem áll államcsőd szélén. Miért érdemes hát mégis odafigyelni arra, ami most Magyarországon történik? Mert a világ szeme láttára fordul el egy ország, a NATO és az Európai Unió egyik tagja az 1989–1990. évi rendszerváltás nagy vívmányaitól, a demokráciától, a jogállamtól, a szabadon működő civil társadalomtól, a szellemi élet pluralizmusától, veszélyezteteti a magántulajdon és a piaci mechanizmus biztonságát [...]” Kornai szerint 15 volt szocialista ország együttesében Magyarország az első és eddig az egyedüli, amely a közös haladási irányhoz képest éles U-kanyart vett.

Egyrészt Kornai János Magyarország egyik leghíresebb liberális közgazdásza, aki tervgazdasággal kapcsolatos kritikájával vált híressé. A múlt század nyolcvanas éveiben végigsöpört a kínai közgazdászok körében a “Kornai-láz,” szavaira ezért érdemes lenne odafigyelni. Másrészt Orbán 2010-es visszatérése után az országban a nyugati médiát is megdöbbentető, többségben kritikát kiváltó változások következtek be.

Vajon mi történt Magyarországgal? A volt szovjet blokk liberalizációs reformok úttörőjéből hogyan lett hirtelen a visszafordulás éllovasa? Ez még inkább misztikussá és érdekessé tette számomra az országot, tehát úgy döntöttem, hogy a vakációt kihasználva, elutazom Magyarországra.

Buszos beszélgetések

A sok kínai utazó által megvetett buszos utazás mellett döntöttem, így Angliában indulva sok (összesen hét) országot láthattam, még ha csak futólag is. Továbbá reménykedtem abban, hogy az utazótársak között lesz magyar is, akivel felkészülésképpen elbeszélgethetek. Szerencsés vagyok, mert mellettem épp egy 80-as években született, Londonban dolgozó magyar fiatal ült, akivel végigbeszéltük az utat. Elmondta, hogy háromszázezer magyar dolgozik Angliában, és a lengyelek után ők a legnagyobb kelet-európai munkavállalói csoportot. Nagyon meglepődtem: “De miért van az, hogy az angol média csak a lengyeleket, a románokat, a bolgárokat szokta emlegetni, magyarokat csak ritkán?”

“Mert a magyarok visszafogottak, nem szeretnek csoportosulni. A londoni lengyeleknek például van saját egyesületük, újságjuk, programokat szerveznek, a magyaroknak semmi.”

“Miért?”

“Vannak, akik azt mondják, az európai nemzetek közül talán a magyarok utálják leginkább egymást,” mondta mosolyogva.

A fiatalember valószínűleg abba a típusba tartozik, akik nagyon kedvelik a vándorlást, a hazájuk után nemigen vágyakoznak. Egy magyar kisvárosban, Szentendrén született, és a fővárosban nőtt fel. Bár csak még csak 31 éves, de sok országban élt és dolgozott már. Sőt egy országon belül sem maradt mindig ugyanabban a városban. Kanadában például 18 hónapot töltött, három különböző városban: Torontóban, Montrealban és Halifaxban.

“Mostanában Magyarország, Horvátország és Anglia között ingázom: Magyarországra járok rokonokat és barátokat látogatni, Angliában dolgozom, Horvátországban pedig nyaralok,” magyarázta.

“Miért Horvátország?”

“Mert Horvátország Magyarország része volt,” vágta rá azonnal.

Válasza nagyon meglepett. Amikor további kérdéseket próbáltam feltenni ezzel kapcsolatban, témát váltott.

“Ismeri Szlovákiát?”

“Igen, Csehszlovákia része volt, ami aztán ketté szakadt”

“Nem. Szlovákia Magyarország része volt, amit elcsatoltak,” világosított fel büszkén. “Sok olyan területünk volt, amit aztán elvettek, tenger melletteket is, például Horvátországot is, így lettünk csak szárazföldi ország.” Hangjában méltatlankodó felháborodás érződött.

Nem szereti a kommunistákat, részben azért sem dolgozik és nyaral Magyarországra, mert szerinte az ország tele van ex-kommunistákkal, “akik visszaállítanák a régi szép időket.” Érdekeség, hogy édesapja a szocialista időszakban a magyar hadsereg magas rangú tisztje volt, de bevallotta, hogy sosem volt jó kapcsolata az édesapjával. A szülők később elváltak, és ő inkább az édesanyjához áll közel.

“Mit gondolsz a miniszterelnökről?” kíváncsiskodtam.

“Kedvelem, mindig rá szavazok,” mondta kertelés nélkül.

Még mielőtt megkérdeztem volna az okát, így folytatta: “Mert ő sem szereti a kommunizmust. Megakadályozta, hogy a kommunisták visszatérjenek. Hangsúlyozza és védi a hagyományos értékeket.”

Később más területekre evezünk, de ő még vissza-visszatért ehhez a témához, többször hangsúlyozta, hogy Orbánt támogatja. Nem értettem, hogy egy hazájához nem kötődő, vándorló életmódot folytató fiatalember miért szavaz egy konzervatív értékek védelmét hirdető jobboldali politikusra. Nem tudni, mennyi magyar fiatal gondolkodik így, de ha a választási eredményekből indulunk ki, Orbánnak nagyon magas a támogatottsága a magyar lakosság körében. Talán Kornai nézetei csak a kisebbség, a magyar szellemi elit véleményét képviselik?

Miután visszatértem Angliába, mélyebben beleástam magam Magyarország modernkori történelmébe és politikai helyzetébe. Bár még most is csak 52 éves, Orbán már az 1989-es rendszerváltozás óta a magyar politikai élet nagybefolyású, sőt meghatározó alakja. 1998-ben az akkor 35 éves Orbán Viktor Magyarország történelmének legfiatalabb miniszterelnöke lett. Bár 2002-ben nem választották meg újra, 2010-ben megint győzni tudott: az általa vezetett Fiatal Demokraták Szövetsége (Fidesz) és koalíciós partnerei kétharmados parlamenti többséget szerezve elsöprő győzelmét arattak. Ezt a helyzetét meg tudta őrizni a 2014-es választásokon is.

Magyarország valaha az egyik európai nagyhatalom, az Osztrák-Magyar Monarchia része volt. Az első világháború után a Monarchia szétesett, Magyarország elnyerte a függetlenségét, de annak jogutódjaként kénytelen volt aláírni a Trianoni békeszerződést, amely miatt elveszítette területének 72 százalékát. Ezeket a területeket az újonnan létrehozott államokhoz (Románia, Csehszlovákia, Jugoszlávia, stb.) csatolták. A lakosság száma az eredeti 20,9 millióról 7,6 millióra csökkent, amelynek eredménye, hogy több szomszédos országban most is jelentős számú magyar lakosság található. 2010-ben, miután Orbán újra hatalomra került, alkotmánymódosításra került sor. Bevezettek egy új ünnepet is: meg kell emlékezni a köztudatban a magyar nemzeti megaláztatás szimbólumaként élő Trianonról.

A szabadság paradoxona

Budapest utcáin mindenütt történelem: ókor, újkor, jelenkor. A városban sétálva még a felületesen nézelődő turistaként sem kerülheti el egy bizonyos év, 1956 az ember figyelmét.

A Magyar Nemzeti Múzeum előtt szabadtéri kiállítás mutatja be a Magyarország és kommunizmus történelmi találkozását és összefonódását. Úgy tűnik, minden tragikus. Természetesen ott van 1956.

A megnevezések is tükrözik a történelmet. A kulturális forradalom előtt és alatt, a magyar eseményekre úgy utaltak, mint "ellenforradalmi incidensre", a kulturális forradalom után már mint "magyar incidensre." Miután a szovjetek leverték a lázadást, sokáig a szovjet blokkon belül, de még Magyarországon is ellenforradalomnak nevezték. 1989 után már "56-os magyar forradalom" lett. A Nemzeti Múzeumban még részletesebben és közelebbről ismerhetjük meg a magyar történelmet. A jelenkori történelmet bemutató résznek az 56-os forradalom a központi motívuma.

A Parlament előtti téren van egy földalatti kiállítótér, amelynek neve 1956. De előtte még fent a téren ott van a vasból készített védőkorlát, amely golyó ütötte lyukakkal van tele, talán még a szovjet invázió időszakából maradt meg? A 1956-os magyar felkelést bemutató földalatti kiállításon tárgyak, fényképek, diák sorakoznak fel.

Azonban ebben a történelemmel átitatott városban az úgynevezett Ötvenhatosok terénél jobban semmi nem sűríti magában a modern magyar történelem drámáját. A szocialista időkben, ezt a területet Felvonulási térnek nevezték. Akkoriban az ország vezetői az óriási Sztálin-szobor alatt nézték a katonai felvonulásokat. 1956-ban a nép ledöntötte és elpusztította a szobrot. A forradalom leverése után a hatóságok egy Lenin-szobrot állítottak fel a ledöntött Sztálin-szobor helyére, amelyet végül az 1989-es rendszerváltáskor távolítottak el. Itt épült meg végül az 56-os emlékmű: egy egyre sűrűbben egymást követő, rozsdásból kifényesedő, ék alakban összeérő fém oszlopokból álló erdő.

Az elutazásom napján, délelőtt még visszamentem a Szabadság térre a “sas és angyal” emlékműhez. Összehasonlítva most több volt a hangosan tiltakozók száma. Két angolul is tudó magyar hölgygel beszélgettem. Egyikük Budapesten tanul egyetemen, az angolt erős magyar akcentussal beszélte. A barátnője évek óta Angliában él és dolgozik, és ez érződött is a beszédén is. Mindketten visszataszítónak találták Orbán populista politikáját. Az Angliában élő hölgy azt mondta, hogy Orbán politikája idegengyűlölő és bevándorlóellenes, és ebben az az ironikus, hogy nagyon sok magyar dolgozik külföldön, Angliában, Németországban, Franciaországban és más európai uniós államokban. Az egyetemista lány azt mondta, Orbán megpróbálta az antikommunista retorikát politikai ellenfeleinek legyőzésére használni, és 1956-tal aláásni a baloldali ellenzék erkölcsi hitelességét. Azonban egyre erősödik az állami szerepvállalás a gazdaságban, a nepotizmus, és Orbán egyre jobban támadja a civil társadalmat, hogy elnyomja az elégedetlenség hangját. Tehát ugyanazt gyakorolja, amit a kommunisták is anno. Barátnője hozzátette, hogy míg a belpolitikában a szovjetellenes és antikommunista retorikával próbál politikai tőkét kovácsolni, Orbán a külpolitikában egyre közelebb kerül Vlagyimir Putyinhoz, sőt nyilvánosan ki is fejezi elismerését az orosz elnök iránt.

“Lehetne azt állítani, hogy Magyarországon autoritárius rendszer van?” kérdeztem.

Mind a ketten haboztak. Az Angliában élő válaszolt először: “Még nem. Végtére is, még mindig van bizonyos fokú szabadságunk. Bár az ellenzék nagyon gyenge, de még nem kerül üldözésre vagy betiltásra. A liberális média a korlátok ellenére még mindig bírálhatja a kormányt. Ezek a tiltakozó jelszavak több mint egy éve vannak itt, nem tették tönkre, nem szakították le, ami azt bizonyítja, hazánkban még léteznek pozitív példák a szabadság gyakorlására.”

“De itt vannak egy éve a tiltakozó üzenetek, mégsem távolították el az emlékművet,” igyekeztem megkérdejelezni az érvelését.

Az egyetemista úgy tűnt, hogy összeszedte a gondolatait, csatlakozott a vitához: “De akárhogy is, még mindig vannak választások, és Orbán a szavazatok alapján került hatalomra.”

“Akárcsak Putyin,” mondtam. Erre hirtelen nem tudtak már mit mondhatni.

Napokkal az elutazásom után is még eszembe jutott ez a beszélgetés a szabadságról. Az 1989-es magyar változások óta eltelt időkre visszagondolva, úgy tűnik, az alábbi következtetéseket lehetne levonni:

- 1) A történelemnek nemcsak hogy nincs vége, hanem néha meg is fordulhat.
- 2) A demokrácia és a szabadság nem mindig jár vállvetve, kéz a kézben. A világon vannak szabad és vannak kevésbé szabad demokráciák (amennyiben a demokráciát úgy határozzuk meg, hogy rendszeresen választások útján választják ki a vezetőket). Az is, akik a választások által kerülnek hatalomra, lehet hogy irtóznak a szabadságjogoktól.
- 3) A volt szocialista országokban nem feltétlenül a volt kommunisták azok, akik szembemennek liberalizációval. Lehet, hogy inkább a jobboldali, antikommunista táborba tartozók.
- 4) Magyarországon a despotizmusnak hosszú történelme van: az Osztrák-Magyar Monarchiától kezdve, a két világháború és a náci Németország szövetségeseiként működő diktatúrákon át a szovjetek által ellenőrzött szocialista rendszerig. Bár voltak kísérletek a liberalizációra, nem teremtődtek meg a tartósan működő demokratikus hagyományok. Egy ilyen ország esetében nem meglepő az ilyen fordulat.
- 5) A “megalázó történelemmel” rendelkező nemzetet könnyebben megtéveszti a nacionalista propaganda és belesodródhat a populista politika hullámaiba.....

A hírek szerint hat nappal azután, hogy a “Sas és angyal” emlékművet titokban felállították a Szabadság téren, Orbán kijelentette Romániában a helyi magyar közösség vezetői előtt: a 2008-as globális pénzügyi válság megmutatta, hogy a liberális demokráciák nem képesek fenntartani a globális versenyképességet. Szerinte Magyarországon “illiberális demokráciát” kell építeni, amelynek alapja a nemzet. Oroszországot, Kínát és Törökországot nevezte meg mint sikeres

példákat. Hozzátette, ezen országok egyike sem szabad ország, sőt, közülük néhány még csak nem is demokrácia.

A Freedom House nevű emberjogi szervezet legfrissebb, idén júniusban közzé tett jelentése a demokrácia helyzetét értékeli a világ minden országában. Magyarország besorolása némileg változott: megszilárdult demokrácia helyett most félig megszilárdult demokrácia.

Állítólag vannak, akik megkérdőjelezték a Szabadság tér elnevezést: milyen jogon viseli ezt a nevet az a tér, amelynek az egyik oldalán a szovjet, a másikon pedig a német megszállási emlékmű áll.

Talán a kínaiak számára legismertebb magyar a híres XIX. századi költő, Petőfi Sándor. A legismertebb magyar kulturális exportcikk pedig a Yin Fu által kínaira fordított Szabadság, szerelem című verse:

“Szabadság, szerelem!
E kettő kell nekem.
Szerelmemért föláldozom
Az életet,
Szabadságért föláldozom
Szerelmemet.”

A magyarok Petőfire nemzeti hősként tekintenek. Egy olyan nemzet, amely a szabadságnak ilyen jelentőséget tulajdonít, joggal nevezheti el egyik közterét a szabadságról.

Egy másik, a kínaiak számára kevésbé ismert magyar költő Kölcsey Ferenc, aki a magyar himnusz szerzője. A költemény a magyarok balsorsú történelmét zengi el (“Bal sors a' kit régen tép [...] Nyújts feléje védő kart, Tengerén kínjának.”), de ugyanakkor szól a szabadságról is: “S ah, szabadság nem virul A' holtnak véréből”.

Természetesen a bizonyítékok és a vérfoltok eltüntetésével nem fog virágozni a szabadság.

(Megjegyzés : A cikk kizárólag a szerző véleményét képviseli. A szerző e-mail címe: weicheng_ft@yahoo.co.uk)

Fordította: Hu Shenshen